

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ
ΚΑΘΕ
ΚΤΡΙΑΚΗΝ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ
ΕΤΗΣΙΑ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΣ ΔΡ. 10
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ Φρ. χρ. 10

Τιμή Φύλλου
10 λεπτά 10

ΚΑΤΑ ΤΟΥΝ ΛΙΓΑΝΟΥ
— ΤΗΣ ΤΟΥΝ ΒΙΒΛΙΟΥ.

ΕΦΗΜΕΡΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ — ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ
ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΟΥΝΤΗΣ Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ ΤΟΥ „ΝΟΥΜΑ“

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ
ΓΙΑ ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ
1903

Ο Μ. Φιλήντας, που πήρε τὸ μισὸ δραχμῶν στὸ Διαγωνισμὸν τοῦ 1901, μὲν ἔστειλε, γιὰ τὸ Διαγωνισμὸν τοῦ 1903, διάφορα πράματα, που τὸ ἔνα μοῦ φαίνεται πολὺ καλό, καὶ ποὺ τὰλλα δὲν εἶναι ἀχαμέν. Ἐντὸν Παὶ δικοὺς Διαλόγους καὶ γράμματα τρεῖς Ἰστορίες τῆς ἀγάπης καὶ μιὰ Γραμματικὴ, δηλαδὴ τὸ δέρφερο μέρος (μορφολογίας) τῆς Ρωμαϊκῆς Γραμματικῆς, που τὸ πρῶτο μέρος τῆς (φωνολογία καὶ γραφή), δημοσιεύθηκε στὴν 1902 στὴν Ἀθήνα.

Οι Παὶ δικοὺς Διαλόγους τοῦ Φιλήντα ἔχουνε κάποια χάρη καὶ κάποια νοστιμία: ὁ σκοπός τους, ἀπὸ ἄκρη σὲ ἄκρη, παιδαγωγικός, καὶ μάλιστα ἥθικός. Δὲ γυρέβει μονάχα, που νὰ ποῦμε, νὰ διασκεδάσῃ τὰ παιδιά. Θέλει νὰ τὰ διδάξῃ, νὰ τὰ μάθῃ νὰ φέρουνται σὰν σίμια, γενναῖα, προσεχτικά παιδάκια, νὰ σέβουνται τοὺς γονεῖς τους, νάγαπούνε καὶ τὰ γράμματα. Νὰ πῶ τώρα πῶς πέτυχε ὁ Φιλήντας ἐλότελα; Ὁλότελα ποὺς πέτυχαίνει καὶ σὲ τί; Νὰ κάνῃ βιβλία κανεὶς ἀς εἶναι καὶ διαλόγους, γιὰ τὰ παιδιά, εἶναι τέχνη μεγάλη καὶ δὲν πιστέω νὰ ὑπάρχῃ στὴ φιλολογία δυσκολώτερο εἰδος. Πρέπει ὁ συγγραφέας μήτε νὰ κατηχήῃ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ στὸ τέλος, μὰ μήτε καὶ νὰ ξεχνᾶ πῶς ἡ παιδιακή σια φυχὴ ἔχει ἀνάγκη νὰ τὴν ζυμώσῃς ἀκόμα. Ἐσύ, που δὲν ἔχεις πιὰ τὰ χρόνια τους, χρείαζεται νὰ καταλάβῃς τὶ τοὺς ἀρέσει καὶ τὶ δὲν τοὺς ἀρέτει, τὶ μπορεῖ νὰ χαδέψῃ τὴν φαντασία τους, τὶ νὰ πλευτίσῃ τὸ νοῦ τους, νὰ γίνης ἀπλὸς ὅπως εἶναι ἀπλὰ καὶ κεῖνα, κι ὡςτόσο πάντα νὰ είσαι ἀντρας, μ' ἄλλα λόγια νὰ βλέπης τὰ πράματα, τὸν κόσμο, τὸν ἀθρωπό, τὴν ζωή, καὶ μὲ τὰ δικά τους τὰ μάτια καὶ μὲ τὰ δικά σου.

Ἀφτὸς ήσα ήσα εἶναι ὁ κόμπος. Στὴν Ἐβρώπη, τέτοια ξέρουνε καὶ σου τὰ φτειάνουνε μιὰ χαρά. Κάθε χρόνο τὰ βλέπω καὶ βγαίνουνε τὸ Δεκέμβρη, ἀηδασιλιά· καὶ τὰ παίρνω κάποτε,

δπου πάνε καὶ γυρέβουν ςλη ἀπὸ τὰ δημοτικὰ τὰ παραμύθια, δχι μονάχα γιὰ δράματα, κωμῳδίες καὶ ρομάντσα, μα καὶ γιὰ τέτοια πρωτοχρονιάτικα βιβλιαράκια; Δὲν εἶναι ἀμαρτία ἔμεις νάμελοῦμε τὰ δικά μας; Οι δράκοι, τὰ φρίδια, οἱ ἀράπηδες, οἱ μάγισσες, τὰ κάστρα, τὰ ζώα καὶ τὰ δέντρα ἔχουνε ποίηση, ἔχουνε σὰν ξέρεις τὸν τρόπο καὶ μαθήματα νὰ δώσουνε στὰ παιδιά μας (1) "Ἄχ! ποτες φορές τὸ συλλογίστηκα νὰ δοκιμάσω κανένα τέτοιο βιβλίο! Δὲν ἀδειάζω. Τρέμω κιδας, γιατὶ θέλει πολλὴ τέχνη. "Ἄς δοκιμάσῃ ἄλλος κι ἀς τὸ κατορθώσῃ. Δὲν εἶναι ἀκατόρθωτα πράματα, φτάνει νάχης ἔνα χρόνο καιρὸ καὶ νὰ νοιώθῃς ἀπὸ ἀληθινή παιδαγωγία.

Οι Διαλόγοι τοῦ Φιλήντα βέβαια πῶς δὲν εἶναι τόσο πολὺ πρωτότυποι. Μὰ εἶναι γραμμένοι στὴ γλώσσα μας κι ἀφτὸν εἶναι πρωτότυπα, μάλιστα σημαντική. "Οξω ἀπὸ τοὺς διαλόγους ἀφτούς, βιβλιαράκια στὴ δημοτικὴ γιὰ τὰ παιδιὰ δὲ γνωρίζω, παρὰ κάτι χαριτωμένα τραγουδάκια τοῦ Πάλλη (2) καὶ κάτι μικρές κωμῳδίες ἡ σκηνούλες τῆς κ. Φλ. Φουντουκλή που μερικὲς μοῦ φαίνονται σὰν ἀριστουργηματάκια (3) Σὲ στίχους κι ἀφτές. Οι διαλόγοι τοῦ Φιλήντα στὸ πεζό, καὶ πεζὰ τώρα μᾶς χρειάζουνται. Λοιπὸν ἀξίζει νὰ τοὺς δημοσιεύσουμε στὸν ἔρχόμενο τόμο τοῦ Διαγωνισμοῦ, τὸν τόμο τοῦ 1904.

**

Γιὰ τὶς "Ιστορίες τῆς ἀγάπης" τοῦ καλοῦ μας τοῦ Φιλήντα πολλὲς κουβέντες δὲ θὰ πιάσουμε. Δηλαδὴ μποροῦνε καὶ οἱ τρεῖς ιστορίες νὰ δημοσιεφτοῦνε, μὰ τὸ νομίζω πῶς θέλουνε πρώτα λίγα σιάξιμο. Οι τίτλοι τους εἶναι δημοφοροι. "Ο φυλακισμένος στὴ βάθη της φυχῆς", "Της φυχῆς της βάθης της φυχῆς", "Μάτια της φυχῆς". Δὲν ἔχουμε νὰ καλλιεργήσουμε καὶ τὴν φαντασία καὶ τὴν καρδιά του. "Έχουμε νὰ καλλιεργήσουμε τὴν ποίησή του" Ομορφες εικόνες, δύο τρεῖς περιγραφούλες, παραμύθια διασκεδαστικά, γίνουνται κατόπιν ἔνα εῖδος δηληγμάτων ζωντανές που τὸ παιδί τις θυμάται καὶ βρέσκει τὸ δρόμο του στὴ ζωή.

"Έμεις που ἔχουμε τόσα καὶ τόσα παραμύθια, ίσως τὰ καλήτερα τῆς Ἐβρώπης, πῶς δὲν παίρνουμε κανένα, πῶς δὲν τὸ σιάξουμε λιγάκι γιὰ νὰ ταιριάσῃ μὲ τὴν παιδικὴ τὴν ἡλικία, δπως κάνουνε κάθε μέρα στὴν Ἐβρώπη,

1) Τὰ μετωνυμικά μας τὰ παιζόντα, λ. γ. δ. Καλλίμαχος καὶ η Χρυσοδόρος (colección de romans grecs Paris 1880, par Sp. P. Lampros, (σελ. 1—109), Θὰ εἴται πολὺ δημοφορογιά τὸ σιάξιμο.

2) "Άλεξ, Πέλλη Τραγουδάκια γιὰ παιδιά, Αθήνα, τυπογραφείο Σ. Κ. Βλαστοῦ 1879, 39 σελ. 3) "Εμετροὶ παιδικοὶ σκηναὶ μετ' ἀσμάτων" Ε. Αθήναις 1903. Αρ, 1 Περνάει περνά ἡ μέλισσα, κιλ. Βγῆκαν ὀντάσιοι οἱ ἀρθροί 1, 4, 5, 6, 10. Νὰ διεύθουνες μιὰν ὁρθογραφίαν ὑπὸ δι, έναν τύπο ἀπὸ κεῖ, φεγγάδικι δὲ θερινήτηκε.

κι δρως είναι τὰ χείλια του στενά. Κάποτε βλέπουμε τὰ χείλια του μονάχα χωρὶς νὰ καταλάβουμε τὸ θάθος. Ἐτσι θαρρῶ καὶ στὶς ιστορίες του Φιλήντα. Δὲν τὸ λέω γιὰ νὰ τὸν κατηγορήσω. Προτιμῶ τὶς ιστορίες του ἀπὸ κάμποσες ἄλλες ποὺ ἔχουνε καὶ περισσότερη ἀπαίτηση. Λέω μόνο καὶ μόνο πῶς πολὺ φυχολογημένες δὲν είναι. Διαβάζουνται ώρτσο, καὶ μάλιστα μήτε συγκρίνουνται μὲ κάτι Π ο λιτικές. Α γάπες ποῦ μοῦ σταλθήκανε ἀπὸ τὴν Πόλη καὶ ποῦ δὲν μπόρεσα, τὸ μολογῶ, νὰ πάω ζσια μὲ τὸ τέλος.

Πιὸ ςτερα, δταν καταλάβουμε τι ἀξία
ἔχουνε γιὰ τὸν πολιτισμό, τὰ ἡθογραφικὰ τὰ
ρομάντσα, ή φιλολογία μας θάνοιξη δρόμους
καινούριους. Θα σιαξη τότες καὶ τὸ δήγημά μας.
Καλὰ ἔκαμε λοιπὸν ὁ Φιλήντας ποὺ προσπά-
θησε τουλάχιστο νὰ ἡθογραφήσῃ. Μπορεῖ νὰ
πῇ κανεὶς πῶς σήμερις είμαστε δῆλοι μας ἀγνω-
στοι στὸν ἑαυτό μας. Ἡθογραφήσαμε ποὺ καὶ
ποὺ ἔνα δυδ χωριά. Ποιὸς ζῇ καὶ πῶς ζοῦν
στὶς πολιτείες δὲν τὸ ξέρουμε, κι δοῦ δὲν ἡθο-
γραφήσαμε τὴν Ἑλλάδα, δὲ θὰ μάθουμε τὴν
ψυχή μας. Ἀφτὸ θὰ τὸ καταφέρῃ τὸ ρομάντσο,
καὶ τέτοιος εἶναι ὁ προορισμός του ὁ μεγάλος,
ὁ ἔθνικός του σκοπός. Μὰ ὁ Φιλήντας ἀνάγκη δὲν
ἔχει νὰ ζουλέβῃ τοὺς ἡθογράφους, Τοῦ κάκου!
Εἶναι γεννημένος γλωσσολόγος— κι ἀφτὸ μικρὸ
πρᾶμα δὲν εἶναι. Ἰσως μάλιστα εἶναι εἰδὸς
ἡθογράφημα κ' ἡ γλωσσολογία. Ὁ νοῦς τοῦ
ἀθρώπου ἔνας εἶναι· τὴ δύναμη του τὴ δείχνει
μὲ διάρορους τρόπους, ἡ δπως λένε σὲ διάφο-
ρους κλάδους· ἀλλάζει ὁ τρόπος, ἀλλάζει κι ὁ
κλάδος· δὲ θὰ πῇ πῶς κ' ἡ δύναμη ἀλλάζει·
μπρερεῖ λοιπὸν ἀπαράλλαχτα τὴν ἰδια δύναμη
νὰ φανερώνης καὶ σὰν ψυχολογήσης ἀθρώπινο
πλάσμα καὶ σὰ φυσιολογήσης ἀθρώπινη λαλιά.
Κι ἀφτὴ θέλει ψυχολογία, καθὼς θέλει νὰναι
κάπως φυσιολόγος κι ὁ τέλειος ὁ καρδιογνώ-
στης, ἀκόμη πιὸ πολὺ σὰ γίνεται κ' ἔθνογνώ-
στης. Τὴν πομονὴ, τὴν παρατήρηση, τὴν ἀνά-
λυση καὶ τὴν ξεδιάλυση ποὺ ἡ γλώσσα μας
ζητᾷ στὴ σπουδὴ της, τὰ ζητάει κ' ἡ σπουδὴ
τῆς ψυχῆς, δταν πιάσης καὶ παρακολουθήσης
τὰ παραμικρὰ κινήματα ποὺ ἔνα ἔνα, δίχως
νὰ τὸ νοιώθουμε, δίχως νὰ τὸ ξέρουμε, στὰ σω-
θικά μας, στὸ νοῦ μας, σὲ δῆλη μας τὴ δράση, γεν-
νοῦνε τοὺς λογισμούς μας, τὰ πάθη μας καὶ
τὶς πρᾶξες μας, δπως κινήματα κινήματα μέσα
στο στόμα τοῦ καθενός μας, ἡ γλώσσα φέρει
ἀνήξερά μας, ἀνήθελά μας, τόσες καὶ τόσες ἀλ-

λαγές, τόσους τύπους, τόσους ἥχους, ποῦ στὸ τέλος καταντοῦνε καινούρια λαλία.

Ο Φιλήντας έχει τὴν περιέργεια, τὴν προσοχὴ καὶ τὴ μέθοδο τοῦ γλωσσολόγου. "Έχει καὶ τὸ κάτι ἐκεῖνο τάπροσδιόριστο ποῦ σ' δι τι κάνης, τοῦχεις ή δὲν τοῦχεις ἀπὸ γεννησιμίσου, καὶ ποῦ λέγεται φλέβα "Ἐνα κάποιο προμάντεμα μυστικό, ἔνα ξεχωριστὸ νοιώσιμο, ἔνα μήνυμα χρύφιο ἀρχίζει μέσα του σὰν καμπανίτσα νὰ σημαίνῃ, δταν φάχνει, καὶ τοῦ λέσει. Έκεῖ νὰ φάξῃς, γιὰ νὰ βρῆς τὴν ἔξηγηση τῆ σωστῆ.—Καὶ τὶ τάχα, μὲ ρωτάτε, δλα σωστὰ λοιπὸν δσα βρίσκει δ Φιλήντας; Βέβαια δχι. Γιὰ τὰ λάθια τοῦ Φιλήντα εἴπαμε καὶ στὴν προκήρυξη τοῦ πρώτου Διαγωνισμοῦ. "Επειδὴ δ νοῦς του δὲν κοιμᾶται καὶ πάντα γυρίζει, μπορεῖ κάποτε ὡς καὶ τὰ λάθια του νὰ σὲ βοηθήσουνε, καὶ ξακολουθώντας νὰ γυρέσῃς, έσν νὰ βρῆς ἀξαφνα ἐκεῖνο ποῦ δὲν κατώρθωσε νὰ τὸ καταλάβῃ. Τὰ λάθια του εἶναι μεθοδικά, δπως τδδειξε κι ἀλλοτες. Γι' ἀφτό, τοῦ ἀφησα τὰ περισσότερα τοῦ εἴπα μάλιστα νὰ μὴν τὰ διορθώσῃ. Μονομιᾶς στὴν ἐπιστήμη δὲ βρίσκεται η ἀλήθεια. Θέλει γύρους καὶ γύρους ὥς που νὰ μπῆς στὸν ίσιο δρόμο. "Ἐνας ποῦ φάχνει. ἀκόμα καὶ σὰ δὲ βρίσκει, σοῦ ἀνείγει τὴν δρεξη, σὲ κάνει νὰ φάξῃς πιὸ πολύ, κάποτε καὶ νὰ βρῆς.

Η γραμματικὴ τοῦ Φιλήντα ἔχει καὶ ἀλλα δυὸ προτερήματα. Εἶναι γραμμένη στὴν καθαρία δημοτική, κι ἀπὸ τὴ δημοτικὴ βγάζει δροὺς ἐπιστημονικοὺς ἐφκολονόητους καὶ ἀπλοφτειασμένους. Τί ὠραῖο πρᾶμα ποῦ εἶναι, τὶ θέαμα μοναδικὸ γιὰ τὸν ἐπιστήμονα δσο καὶ γιὰ τὸν καλλιτέχνη, δταν ἀρχίζει μιὰ γλώσσα δημοτικὴ νὰ γίνεται δργανο τῆς φιλολογίας καὶ τῆς ἐπιστήμης! Οι δημοτικές, οἱ ἔθνικὲς γλῶσσες καλλιεργηθῆκανε πιὰ τώρα παντοῦ στὴν Εβρωπη, γεράσανε κιόλας. Η δικὴ μας εἶναι φρέσκα φρέσκα, δροσάτη σὰν τὴν ἀβγή, ἔχει τὴ χάρη τῆς ἀβγῆς, ἔχει καὶ τῆς ἀβγῆς τὴ δύναμη, ποῦ πρώτη νικάει τὴ νύχτα. Οι Εβρωπαῖοι, σήμερα ποῦ ξεχάσανε τὰ γλυκοχαράματά τους, δὲν ξέρουνε πῶς καὶ μὲ τὶ τρόπο ἔγιναν τότες τὰ πράματα. Εμεῖς μὲ τὰ μάτια μας τὰ βλέπουμε, καὶ τὰ πλάθουμε συνάμα μὲ τὸ νοῦ μας. Εἶναι ἀπαράλλαχτα σὰ νὰ μᾶς είτανε δοσμένο, τὴν ίδια τὴν ὥρα ποῦ ξετυλίγεται καὶ πάσι ἔνα φαινόμενο εἴτε φυσικὸ εἴτε κοινωνικό, νὰ δοῦμε, νὰ καταλάβουμε, νὰ μελετήσουμε βαθὺ δ βαθὺ τὸ ξετύλιγμά του. Κι ἀπ' δσα γίνουνται τώρα μποροῦμε νὰ ξννοήσου-

με δχι μόνο τί ξγινε στήν 'Εβρώπη, δταν ἄρ-
χισε, ἀντις τὴν πεθαμμένη τῇ λατινικῇ, νὰ γρά-
φεται, ως καὶ σὲ βιβλία φιλοσοφικά, τῇ ζων-
τανῇ δημοτικῇ γλώσσα. μὰ νὰ ξετάσουμε
κιόλας μὲ τὶ τρόπο, στήν ἀρχαίᾳ τὴν 'Ελλάδα,
μὲ τὴ δημοτική, ὅφει ἄλλη δὲν είχανε καμιά,
τὸ κατωρθώσανε νὰ κάμουνε τόσους δρους ἐπι-
στημονικούς, νὰ παραστήσουνε τόσες καὶ τόσες
ἀφερημένες ιδέες. Ἡ δημοτική μας, ἡ καθα-
φτὸ θέντική, ξεχει γιὰ νὰ βγάζῃ τέτοιους δρους
μιὰ ἐφκολα ποῦ είναι θάμα. Δηλαδή, ἀν σὲ
καλοὶ μας οἱ δασκάλοι θέλανε νὰ δεῖξουν φι-
λότιμο ἀληθινό, θὰ περηφανέσσουνταν δλοι τους
ποῦ ἡ χυδαία, ἡ καταφρονεμένη, μπόρεσε τόσο
πολὺ νὰ πλουτίσῃ σὲ τόσο λίγο διάστημα,
μπόρεσε νὰ χρησιμέψῃ σὲ τόσο μεγάλους τκο-
πούς. Τὶ πειράζει ποῦ κάθε δρος του Φιλήντα
δὲν είναι τέλειος ; Ἄς πούμε κιόλας, ἀν προ-
τιμάτε, πῶς ὁ Φιλήντας δοκιμάζει, πῶς δλοι
μας δοκιμάζουμε καὶ τίποτις ἄλλο. Μήπως τὸ
νὰ δοκιμάζῃ κανεὶς δὲν είναι κάτι ; Δοκίμασε
νὰ χαράξῃς γράμματα στὸν ἀέρα. Στὸ μάλαμα
δοκιμάζεις. Μάλαμα κ' ἡ γλώσσα μας, ὅφει
γίνεται τὸ δοκίμασμα.

Θὰ μᾶς πούνε δμως—καὶ τάκουσα συχνά καὶ τὸ ξέρω—ἀχ ! κ' οἱ φίλοι μας θὰ μᾶς τὸ ποῦνε, πώς σὲ μερικούς δρους, σὲ μερικές νιόσφεταιστες λέξεις, δ ἀναγνώστης σκούνταντάφτει. Ἀφτὸ πρέπει νὰ τὸ ξετάσουμε ἀλλοῦ. Εἶναι ζήτημα σωστό, δὲ χωρεῖ στὴ μικρή μας τὴν προκήρυξη. Διάβασα κάποτε μάλιστα πῶς είμαστε καὶ φανατικοί. Ἐκεῖνος ποῦ τογραφεῖ, δὲ θὰ συλλογίστηκε καλὰ καλά, προτοῦ γράψῃ, τὸ νόημα ἔχει ὁ φανατισμός. Βέβαιο εἶναι πῶς μὲ κάμποσους δρους τοῦ Φιλήντα θάπορήσουνε, θὰ ξιππαστοῦνε, ποιοὶ δμως παρακαλῶ ; ἐκεῖνοι ποῦ ἀπὸ τὸ πρωτὸς τὸ βράδυ, συχνὰ καὶ χωρίς νὰ τὸ θέλουνε, ζεῦνε μὲ τὰ χέρια βουτηγμένα, δπως μοῦ ἔλεγε κάποιος, στῆς καθαρέβουτας τὸ μελάνι, δηλαδὴ θὰ σκουντάντάφτει, δηκηγόροι, γιατροί, μ' ἔνα λόγο σὲ γραμματισμένοι. Μὰ σὰ δὲ γελιέμαι, ἀφτοὺ δλοι τοὺς συντελοῦνε κύκλῳ στενό. Καὶ φανατισμὸς ίσα ίσα θὰ πῇ νὰ περιορίζεσαι καὶ νὰ προσέχῃς μόνο σὲ κύκλους στενούς. Πρέπει νὰ κρίνουμε, πρέπει νάποφτούμε, πρέπει νὰ βλέπουμε ἀπὸ πιὸ ἀψηλά. Πρέπει νάφήσουμε τὰ γραφεῖα, νάνεβοῦμε στὸ κορφοσοῦνι καὶ ἀπὸ κεῖτὸν ξαντεξῆ τὸ έθνος ἡ ματιά μας. Ἀφοῦ λέμε πῶς σκουντάφτουμε, ἀρκετὰ σκούνταψε τὸ έθνος καὶ σκουντάφτει κάθε μέρα στοὺς δασκαλισμούς.

Ο ΠΕΡΙΑΛΓΗΣ ΚΛΕΩΝ

Ἐγειρε καὶ αὐτό τὸ καλό του—γιὰ τοὺς ἄλλους Καὶ μοι φαίνεται πώς δὲν ἔκανε σωστὸ πράμα ὁ Σιωκράτης πούθελε καλὰ καὶ σώνει νὰ γίνει τὸ γυνώθι δαυτὸν «παντὸς πρό-
/ειρον».

Κι ἀλλήθεια, τόσα και τόσα φαιδρά φαινόμενα τοι βίου τὰ γρωστάμε μόνο στοὺς γνώθι σαυτὸν τὴν ἀπουσίαν. Χάση σ' αὐτῇ διασκεδάζουμε μὲ τῶν «Ἀλγέων» τούς στίχους, κι ἂν κατόρθων ὁ Σωκράτης καὶ γιὰ πάντα διπολεμούσε, δὲ θὰ «ηγύφαντο ἡ καρδία μας» μὲ τὴν «ἄνταξιν τῶν προγόνων ποιησιν καὶ γλώσσαν» τοὺς μουσοκλήπτους κυρίους Ὁρμενίδου. «Ωστε.... δίκιο ἔχουν δεσμοί λὲν ὅτι «πάντα ἐν σοφίᾳ πεποιηται».

Δὲν ἔχουν δύμας ἄδικο κι ὅσοι νομίζουν ότι τὸ λογικό
ἔδθηκε στὸν ἀνθρωπὸ γὰρ νὰ παραλογίζεται, διπώς
γλώσσα γιὰ νὰ «πλήρη τὸν ἀέρα» καθίος λέει καὶ ὁ
Ραγκαβῆς

καὶ τὸν ἀέρα πλησσούσι τὰ θεῖα τυῦτα ἐπῃ
(Ἡ Μεγάλη Πέμπη).

Γιὰ τούτο δὲν πρέπει νὰ μάς κάνει: ἐντύπωση, ἐν τοῖς «Μνηστήρσι τῆς Πηγελόπητς» ἐκφράζεις ὁ φιλόσοφος τῶν «Ἀλγέων» ποιητής τὴ γνῶμη ὅτι γιὰ νὰ θέλεις κανεὶς νὰ γράψουμε σύφωνα μὲ τὴ γραμματικὴ τὴ Ρωμαϊκὴ πρέπει νὰ μισεῖ τοὺς ἀρχαίους, ἢ μ' ἄλλους λόγους δὲ πρέπει νὰ σικκαίνεται κανεὶς τὴ γλώσσα του, δταν ἀγα-

πάσι καὶ θαυμάζει τὴν ἀρχαῖα λογοτεχνία. Ὡ γνώμη δημι
αὐτῇ δὲν εἶναι μόνο τοῦ κ. Ραγκαβή. "Ολοι τῆς πανύ
ψηλῆς γλώσσας οἱ υπέρμαχοι, ἀπὸ Μιστριώτου μέχρι
Βάλβου, τὴν ἔδια ὅλοι τους ἔχουν ίδεια, διτε δηλ. ἡ ἀγάπη
τῆς ἀρχαῖας καὶ τῆς δημοτικῆς ἡ ἀγάπη παλεύουν μέσο
στὴν φυγὴ σὺν τῇ μέρᾳ μὲ τῇ νύχτα. «Τίς ἐνθυμείται
πλέον τοὺς ἀρχαῖους; Θεάριτε, Πίνδαρε, Σαπφώ, ριχν
καὶ κατεσκληκότα γερόντια, φίβητε εἰς τού Ταρτάρου τ
βάθη» λέει ὁ δημοτικιστής Τερπιάδης στοὺς «Μνηστήρες
τῆς Πηγελόπης». Εύτυχως οἱ ἀρχαῖοι δὲν κιντυνεύουν ν
πέσουνε στὰ βάθη τού Ταρτάρου μ' ὅσο πόλεμο κι ἀ
τούς κάνει ὁ κ. Μιστριώτης μὲ τὰ βιθύλια του. Καὶ τού κ
Βάλβου πιστεύω πώς χαρένοι: θά πάν οἱ κόποι του γι
τὴν ἀποταράωση, ποὺ ἑτοιμάζει, τοὺς Πινδάρου μὲ μι

καθαρόγλωσση μετάφραση του. Οι ἄρχαίοι ζούν ἀγέρχαστοι για δύος μποσόυς και καταλαβαίνουν τὴν ἀρχαία γλώσσα και θὲ ζούν δύοις ἀγέρχαστοι και γιὰ δύος δὲν τὴν καταλαβαίνουν ἐν βρεθίουν καμπόσοι βέβηλοι ποὺ νὰ κίνουν τὴ δουλειὲ πούκανε ὁ Πάλλης μὲ τὸν "Ομηρο καὶ τὸ Βαγγέλιο, καὶ νὰ μεταφράσουν ζωντανὰ καὶ μὲ τέχνη του νού του" Βαλληνικού τάθινατα δημιουργήματα.

«Τίς ἐνθυμεῖται πλέον τοὺς ἀρχαίους;» λέει ὁ Τερπιάδης. Κ' ἔμεις μπορούμε νὰ ρωτήσουμε «τίς γνωρίζει τοὺς ἀρχαίους;» «Ολοις διόλου διαφορετικὲς ἀπάντησες θὰ παιρναμε στις δια διάτες ἐφώτησες. » «Ολοιοι θάτανε ἡ ἀπάντηση στὴν ἐξώτηση τὴν πρώτη, καὶ στὴ δεύτερη: «μετρούνται στα δίχτυα ἔσοιτούς γνωρίζουν». Κι αὐτὸ εἶναι τὸ κακὸ τὸν μᾶς δέρνει: νὰ θυμούμαστε δην ταιριάζουντας ἀρχαίους, καὶ νὰ μήν τοὺς γνωρίζου μεγιά νὰ τοὺς θυμούμαστε δην πρέπει. Καὶ ἡ παράλογη κύτη ἀρχαιολατρεία μᾶς κυνηγάει χρόνια καὶ χρόνια τώρα, κ' εἰν' ένας ἀπὸ τοὺς πιο σπουδαίους λόγους τῆς κατέτασης δην βρίσκεται ἡ ἐπιστῆμη κ' ἡ λογοτεχνία στὸν τόπο μας.

Καὶ τὴν ἀρχαιολατρεία μᾶς αὐτὴ τῇ βρίσκουμε φανερή καὶ ξέστερη στὶς θεωρούμενες κοινώς κορυφὲς στὴ διανοητική μᾶς κίνηση, στοὺς Μιστριώτηδες καὶ στοὺς Ραγκαβήδες καὶ σὲ τόσους ἄλλους κλεισούς τῶν πραγόνων ἀπογόνους.

Καὶ τοὺς τυφλώνει τότο ἡ πρόληψη, ποὺ δὲν μπαρούν
ἀκόμα καλά καλά νὰ πιστέψουν πώς ἔπειτα πεποίθηστ λένε

* Ας κάνουμε καὶ μεῖς μιὰ θυσία. Η καλοσύνη τὸ θέλει. Τὸ θέλει καὶ ἡ δρθή κρίσῃ. Τὸ θέλει καὶ δικαιωτισμός.

Νομίζω λοιπὸν πῶς έχουμε καὶ κάποιο χρέος νὰ φανερώνουμε τὴν καλοσύνη μας, τὸν πατριωτισμό μας καὶ τὴν δρθή μας τὴν κρίσῃ, διανέρχονται καὶ μᾶς ξυπνοῦντες ἀπὸ τὸν ὅπνο μας τὸ βαθή, τόσα βιβλία ποὺ γράφουνται γιὰ τὸ ἄλλο παρὰ γιὰ τὸ καλό; γιὰ τὸ ἄλλο παρὰ γιὰ νὰ πλουτίσουνται καὶ τὴν γλώσσα μας καὶ τὸ νοῦ μας. μαζὶ μ' ἀφτὰ έννοεῖται καὶ τὴν Ἑλλάδα. Σέβας χρωστοῦμε σὲ κάθε δουλειὰ σοβαρή. Ἐλπίζω, ἡ γραμματικὴ τοῦ Φιλήντα νὰ διαβαστῇ, νὰ μελετηθῇ κι: διλας μὲ τὴν προσοχὴ ποὺ τῆς ἀξίζει. Δὲν τὴν ἔγραψε δὲ ἀθρωπός γιὰ νὰ διασκεδάσῃ, μήτε γιὰ νὰ πειράξῃ κανένα. Τὴν ἔγραψε γιὰ νὰ σταθῇ χρήσιμος στὴν Ἱδέα. Μὰ θὰ μου πῆς, τὴν Ἱδέα τὴ δική σου, ποὺ μᾶς τὴ γράφεις μάλιστα καὶ μὲ Ι κεφαλαῖς, ἐμεῖς δὲν τὴν ἀγαποῦμε. Ψέματα λέτε! Ἀδύνατο νὰ μήν τὴν ἀγαπᾶτε. Τὴ λατρέψετε, τρελλαίνεστε γιὰ τὴν Ἱδέα μας, φτάνει μὲ ἀμεροληψία νὰ δῆτε ποιὰ εἶναι. "Οποιος τὴν καταλαβεῖ, τὴν ἀγάπησε ἀμέσως. Σὰ θέλετε δμως καὶ νὰ τὴ μισήσετε, καλά. Πρέπει τουλάχιστο νὰ τὴ μελετᾶτε καὶ νὰ τὴ σέβεστε. Μιὰ Ἱδέα! Θαρρεῖτε τάχα πῶς Ἱδέας ὑπάρχουν πολλές, μὲ κεφαλαῖς; Θαρρεῖτε πῶς νὲς ἀνταμώνετε στὸ δρόμο, φτάνει νὰ βγῆτε δξῶ; Σπάνιες εἶναι πολὺ σπάνιες. Ἱδέα ποὺ στέκει, ποὺ ξέρει τὶ θέλει, ποὺ μεθοδικὰ ξετάζει τὰ καθέκαστα, ποὺ θρέφεται μὲ τὰ ίδιανικὰ καὶ ποὺ συνάμα εἶναι πραγτικὸς δικοπός της, δηλαδὴ έθνικός, ἀκούτε με καὶ σὰ βλέπετε μιὰ τέτοια Ἱδέα, νὰ μου τὴ χαρετάτε μὲ χαρά, γιατὶ θήνος ὑπάρχει μόνο σαν ὑπάρχει καὶ τέτοια Ἱδέα.

Νὰ μήν πιάνετε λοιπὸν τὶς φιλονικίες γιὰ κάθε λεξίσιλα καὶ γιὰ κάθε κόμμα ἡ δασεία. Νὰ μήν τὰ φιλολογάτε μὲ τὸ παραπάνω. Νάγαπάτε σύρριζα τὴν Ἱδέα, δηλαδὴ δληνε μαζί. Τὴν Ἱδέα νάγαπήσετε, καὶ στοῦ Φιλήντα τὴ γραμματικούλα. Τὸ κάτω κάτω νὰ ποὺ έχουμε καὶ μιὰ γραμματικὴ γραμμένη στὴ γλώσσα μας, ἀφτὸ έχει νὰ κάμη. Ἀφτὸ νὰ βλέπετε. Ἀφτὸ νὰ θυμηθῆτε καὶ σὰ δημοσιεύσουμε τὴ γραμματικὴ του στὸν τρίτο τόμο τοῦ Διαγωνισμοῦ, στὰ 1904. Ο Φιλήντας θὰ βάλῃ μαζὶ μὲ τὸ δέφτερο μέρος καὶ τὸ πρώτο, ἀφοῦ τὸ διορθώσῃ καὶ τὸ ξαναχύσῃ. "Ετσι θάχουμε σ' ἔναν τόμο σωστὴ γραμματικὴ τῆς δημοτικῆς.

Γιὰ τὸ δέφτερο μέρος, ποὺ εἶναι πολὺ καλήτερο ἀπὸ τὸ πρώτο, παίρνει δὲ Φιλήντας δλο

τὸ βραβεῖο, καθὼς τοῦ ἀξίει, δηλαδὴ χίλιες δραχμές.

Ο δέφτερος τόμος τοῦ Διαγωνισμοῦ δημοσιεύεται σ' ἔνα μηνα, μὲ κάτι νόστιμα δηγηματάκια ἐνδὲ δασκάλου, ποὺ εἶναι καὶ ποιητής. Γιὰ τοῦτο ἀγαπᾶ κι ἀφτὸς τὴν Ἱδέα

Παρίσια, 14 τοῦ Σποτιᾶ, 1903.

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Φιλενάδα. Τὶς ώραιες κόκκινα μαλλιά ποὺ έχει ἡ κυρά σου . . . Όμως εἶναι δικά της τάχας ; . .

Καμαριέρα. Διχά της εἶναι, καταδικά της ἐγώ εἰδα καὶ τὸ λογαριασμὸν ἀπὸ τὸ μαγαζί!

Αδάμ. Εἶσαι η μόνη γυναῖκα ποὺ ἀγάπησα στὴ ζωὴ μου.

Εῦα. Κι' έσυ δὲ πρώτος ἀντρας ποὺ φίλησε τὰ γελιά μου.

Σατανᾶς. (σαρδονικά). Κι' έσεις οἱ μόνοι ποὺ θὰ πεῖτε τὴν ἀλήθεια σ' ἀφτὸ τὸ ζήτημα.

Καὶ ἐγένετο.

Γιάνης. "Ετσι ἔτι, ταξίδεψες ὅλο τὸν Ὦκεανό. Καὶ τὶ ταξίδι ἔκανες; καλό, περίεργο;

Κώστας. Περίφημο!

Γιάνης. Καὶ τὶ εἶδες; Εἶδες νὰ πούμε γοργόνες, καρχαρίες . . .

Κώστας. "Οχι, καρχαρίες δὲν εἶδα ὡς ποὺ ἔφτασα ἐδῶ κι' εἶδα τὸ Δ. Δεληγιάνη.

— Γιατὶ δὲν ἀγοράζετε ἔνα σέντουκι; εἶπε δὲ ἔμπορος τοῦ λιμοκοντόρου.

— Καὶ τὶ θέλεις νὰν τὸ κάνω, ἀπάντησε ἐκείνος.

— Νὰ βάζεις μέσα τὰ ρούχα σου.

— Μὰ τὶ θέλεις, ἔπειτα νὰ περπατῶ γυμνός;

— "Ωστε ζῆς ήσυχα, καθὼς πάντα.

— "Οχι καὶ τόσο.

— Μπά! τὶ τρέχει;

— Δίδυμα!

Ποιητής. Μπορῶ νὰ πῶ πῶς τὰ μάγουλά της εἶναι τριανταφυλλένια, κι' ἂς μήν τὰ εἶδα.

Φίλος. Μά, πῶς γίνεται;

Ποιητής. "Αν εἶναι κόκκινα, έχουμε κόκκινα τραντά-

φύλλα. *Αν εἶναι χλωμά, έχουμε τάττρα. Τέλος έχουμε καὶ τὰ κίτρινα.

Πελάτης. Μὰ Κύριε, τὸ γραφεῖο στος εἶναι φούρνος.

Δικηγόρος. Βλέπετε, ἐδῶ βγάζω τὸ φωτιέ μου.

ΣΤΟΥ ΖΑΧΑΡΑΤΟΥ.

"Ενας. Τί εἶταν πάλι ἔκεισθε ἡ ἀνοιγμένη γράμμα τοῦ Σενοπούλου στὴν ἐφημερίδα τῆς προσίλλες;

"Άλλος. 'Απλὸ πρᾶμα "Εγράψε τοῦ Βουτιερίδη καὶ τοῦ εἶπε πῶς μονάχος του δὲ Χρηστομάνος μετάφρασε τὴν "Αλκηστή.

Τρίτος. Μά . . . τὶ τοῦ ήρθε . . .

Τέταρτος. Χρηστομάνια.

Ο ΡΕΦΕΝΕΣ

Η ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΟΥ ΒΑΛΛΩΡΙΤΗ*

Ο ΛΟΓΙΩΤΑΤΙΣΜΟΣ

"Άν ύπαρχῃ τι τὸ δόπιον ἐσκότωσε τὸν πρὸς τὸν ποίησιν ἐμφυτον δρυμὸν τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς κατὰ τὸν σημερινὸν ἐποχὴν δὲν εἶναι ἡ ἐλλειψὶς ἀρμοδίας ἀτμοσφαίρας πρὸς περίθαλψιν καὶ ἀνατροφὴν τῆς αὐτοφυοῦς ποιητικῆς διαθέσεως, δχι, δχι, δχι ἀλλ' ὁ λογιωτατισμὸς αὐτὸς ἐπνιγεῖ τὰ ἔμβρυα ἐν τῇ κοιλίᾳ τῶν λυτέρων καὶ ἀπερρόφησε πᾶσαν ίκμάδα καὶ πᾶσαν ζωτικότητα.

Καλὲ, σοῦ φαίνεται λίγο νὰ ἔχῃς ἐπάνωθέ σου τὸν . . . τὸν . . . τὸν . . . μὲ τὸν πέλεκυν ἀνάχρειας σὲ καρατομήσωσιν ἀν ἥθελες τολμήσων νὰ ἀφαιρέσῃς τὸν αἰτιατικῶν ἢ ἀν αὐθαδιαζες νὰ εἰσαγάγῃς εἰς τοὺς στίχους σου λέξεις τινὰς ἢ φράσεις ἀνηκούσας εἰς τὸν δημοτικὸν μας γλῶσσαν; Νὰ μὴ εἶσαι ποτὲ δεκτὸς εἰς τὰ ποιητικὰ διαγωνίσματα, νὰ σὲ προπιλακίζουν αἰωνίως, νὰ σὲ χλευάζουν, ως δ. Σούτσος ἐτόλμα νὰ χλευάζῃ τὸν Σολωμόν, καὶ νὰ φυλάττουν τὰς δά-

* Απὸ δυὸς γράμματα πούστειλε ὁ μεγάλος μας Βαλλωρίτης στὸ κ. Ροΐδη, Στερεά ἀπὸ τὸν περίφημο ἀγῶνα Ροΐδη—Πλάχου, λίγους μῆνας πρὶν πεθάνῃ. Τὰ χρυσά του αὐτὰ ἔπη ἔρχονται ἐπικαιρότατα. Θαρσεῖ κανένας πῶς πολλὲς ἀράδες τους εἶναι τὰν νὰ γράφτηκαν τώρα. "Ας ἀνοίξουν τὰ στρατὰς τους οἱ δασκάλοις κι' ἂς καλοδιαίσουσιν ὁ μεγάλος μας πιητής.

τίς ἔη, η τὶς ὁ τυφλῶς προσπίπτων, ΕΑΝ ΕΦΗ
(Ιεχωδᾶς)

Καὶ ἡ «ἄκροις δακτύλοις ἀβύμενος τῆς ἀρχαίας» ποτὲ δὲ θάνατος, μοὺ φάνεται, τὸ έδαν μὲ δριστική.

"Άλλοι πάλι, στὸ «Χρυσού μυστικῶν» διαβάζουμε τὰ ἔντις: «(Ψυμήρος βλέμμα διατί γονυλινής αἰτώ σου) καὶ δταν μοι συγχωρήθῃ ἡ τόλμη μου ἡ τόση..». Ποτέ, μοὺ φαίνεται, δὲν μπορεῖ νὰ συγχωρηθεῖ ἡ τόλμη του ἡ τόση νὰ γράψει αἰτώ σου.

Στὸ έδοι ποίημα βρίσκονται οἱ στίχοι «καὶ ὅταν ἔληγε τῶν ὄρων τῶν μελανῶν ὁ κλήρος» καὶ «πῶς παρέρχονται τὰ ἔτη μετὰ τούτο μελανά». Άλλοι πάλι ὁ ποιητής ποὺ θέλει νὰ διώξει τὸ νά, τὸ θά καὶ τὸ δέν, γράφει: «καὶ ἡ νοτία τοὺς ὁρθαλμούς οὔδ' οἵτος χιμαρά τις». Καὶ σ' ἀλλο ποίημα, τὸν «Εσιάλτην» φεγγοθολούν οἱ στίχοι:

Τὸ πλάσμα τὸ προσνεῦσον, ὅπερ μ' ἐνθουσία καὶ μοι ἐδόκει τιμαλφέστερον ἀγγέλων . . .

Άλτημα γλωσσικὰ μιὰς φορᾶ | Πλάξι στὸ «μοι ἐδόκει», τὸ «ἐνθουσία», ποὺ δὲν εἶναι οὕτε σημερνὸ οὕτε ἀρχαῖο δηλ. ἀνύπαρχτο πρᾶμα, ποὺ ἔπειτε νὰ τὸ πει «ἐνθουσία», ποὺ κι' αὐτὸς ἀκόμη ἐδῶ πέρα εἶναι λάθος, ἀφού «ἐνθουσίων» πάει νὰ πει «συνεπαίρονυμαι», κι' δχι: συνεπαίρονω. Τῶν προγόνων ἡ τὸν 'Εξαρχόπουλον ἀνταξία εἶναι μετά τοις γλώσσα; «Παρθένον γλωσσοπλαστικῶν ρύπων» ἡ «Γλωσσικῶν ρύπων ἀνάπτεων» ταιριάζει νχ τὴν πει κανεῖς;

(Ἀκολουθεῖ)

στὰ λένε τῆς δημοτικῆς οἱ ὀπαδοί, ἀλλὰ νομίζουν ὅτι ἄλλοι σκοποί κι' ἄλλοι λόγοι παρὰ ἡ καθαρί, ίδεα τοὺς σποώγουνε νὰ γράψουν δὲ των γράφουν, καὶ νὰ λένε δσα λένε. Ἀνάμεσα στοὺς πολλοὺς αὐτοὺς λόγους ὁ πρώτος καὶ σπουδαιότερος, ποὺ δὲν τρέφουνται στὴ μέση κάθε ώρα καὶ στιγμῆ, εἶναι: «Η ἄγνοια τῆς Ἑλληνικῆς». Βέβαια. "Ημεῖς καμαρώνουμε, σὰ γράψουμε κανένα τύπο ἀρχαϊκό, ἡ κανέν' ἀπὸ τὰ «ὁ λέμβο». «Η Ἀκαδημεία», «Βυζαντίνος», «κνὰ ποιη